

I denne Jueltid

RSS-abonnement i iGoogle:

Redaktion: Bjørn Andersen

Artiklen til print:

Om en muldvarp og om at eftersætte den

Engang hos isenkræmmeren ved det store torv i J.P. Jacobsen's og F.J. Billeskov Jansen's Thisted skulle jeg købe en rugbrødsform ... og så var det at isenkræmmerens den unge mand øjnede chancen for at rulle sig ud ...

Ka' meget anbefale den, sagde han, man smækker dejen i formen, formen i ovnen, ingen smørelse overhovedet, op med varmen, ud med formen ... formen på ho'det ... ud med brødet ... og jeg siger dig: det falder af sig selv ...

i skiver ...

Hurra, sagde en vantro, men endnu knapt så digitaliseret Bjørn ... *måske alli'vel med smør på?*

Dét ville den flinke kommis - *bår* han brun kittel? ... eller *var* den blå? ... - dog ikke love ... til gengæld ku' han lidt senere fortælle at man *ikke* - overhovedet *aldrig nogensinde* havde set en muldvarp **nordenfjords** ... Vi var nu i færd med næste indkøb, en tingest der, så *venligt* som muligt, ku' ... snip-snap - skille et bett' dyr fra sin ... *'snude'*?

Måske var det også *bare* nogle magre mosegrise vi var hjemstøgt af, derude på den hævede havbund ... som lavede små *bunkers* i terrænet ... og som ventede på en jysk *Jeppe* der - måske, måske ikke - ville forsøge at udrydde dem?

Eller som i stedet ville falde om i en kæmpe brandert ... og blive samlet op af en lokal *baron*?

At denne sommerhistorie randt mig i hu midt om vinteren skyldes en passage i Povel Juel's bog *En god Bonde* som jeg for tiden har under kærlig digital behandling.

<http://holberg.nu/101209-paa-tvende-beene-Juel.pdf>

Klikker du på link'et vil du kunne hente en PDF-udgave med et kapitel om Juel og hele hans bog om *En god Bonde* i foreløbig form ganske vist, men lige til at søge og læse i og til at printe ud som A4, A5 eller (i duplex) som et A5-hæfte.

Tekststykket med muldvarpen lyder sådan: *Muldvarper, hvor de ere, maa flittig eftersættes og ødelegges. Legger mand een eller fleere forraadne Tusser i en glasseret dyb Potte, Kiedel eller andet som inden til er dybt, glat og smalis op ad, og sætter den i Haugen, ned i Jorden, saa den øverste deel gaar lige ved Jorden; Eller mand kommer i Potten en levende Muldvarpe, da løber Muldvarperne ned i Potten og kand ey slippe op igjen.*

Povel Juel?

Povel Juel demonstrerede omkring 1721/1722 at han kunne skrive jordnært om praktiske landbrugsforhold i Norge og Danmark, selv om han var født det første sted og havde levet dér det meste af sin tid.

Juel's bog er interessant i sig selv, desuden ift Holberg, men også ift Hans Egede, en tredje nordmand der var aktiv på denne tid. Alle tre havde både store ambitioner og en betydelig selvfølelse; anså de det for nødvendigt gik de gerne i clinch med omgivelserne.

Holberg havde, på dette tidspunkt - adskillige år før han blev kvæstor og jordejer - kendskab til visse sider af det agrare liv - dét fremgår af komedierne om 'Jeppe' og 'Erasmus'. Desuden kendte han givetvis *noget* til Povel Juel - men muligvis ikke så meget til hans bondebog; under alle omstændigheder nævnede han ham først eksplicit i epistel 171 der udkom i 1748 - altså temmelig sent. Og skønt der ikke var noget at tage fejl af (og skønt det skete efter at både Frederik 4' og Christian 6' var døde), var det uden at nævne Juel's navn *direkte*:

Hvis man skal tilskrive disse U-roeligheder Nationens Tilbøyelighed til Oprør; saa maa man tilstaae, at aldrig noget Folk er bleven meer forandret og ukiendeligt: thi man haver i de nyere Tider, udi heele Seculis, ikke mærket ringeste Bevægelse; Saa at, hvis de gamle Norske kand citeres til Exempel paa Ustadighed, saa kand de nyere, lige fra Reformationens Tider frem for alle Nationer paa Jorden, vise Exempel paa Bestandighed, Lydighed, og Afskye for Oprør. Herpaa kan tiene til Oplysning, hvad som er tildraget sig for nogle Aar siden, da en vis Normand [Poul Juel eller: Povel Juel] formedelst Utroeskab mod Regieringen [Kongen] blev henrettet: Thi man fandt ikke, at en af hans Landsmænd havde været i Ledtog med ham. Jeg forbliver &c.

Holberg fulgte nysgerrigt *Hans Egede's* færd til Grønland; han kommenterede færdens i positive vendinger i *Danmarks og Norges Beskrivelse* fra 1729, og fulgte op på disse - både i *Bergens Beskrivelse* fra 1737 og i de af sine epistler der havde grønlandsk tema, eller hvor han kunne trække på ny antropologisk indsigt hvad der kunne være af betydning i hans livslange tackling af teodicé-problemet.

Men det er *muligt*, for nu ikke at sige *temmelig sandsynligt*, at Holberg 'trods alt' har ladet sig inspirere af Povel Juel's skæbne da han skrev *Niels Klim* (der udkom i 1741).

Der er et par steder hvor Jeppe talte om at være død eller levende ..., men det var dog før den 8. marts 1723 hvor Bøddelen for næsen af Holberg? huggede hovedet af Juel.

Jeg forbliver &c. *Bjørn Andersen*

Alle kommentarer og spørgsmål til dette nummer af holberg.nu vil være velkomne.

En kontaktmulighed kan findes øverst th. [i HTML-udgaven].
